

RCB

Rządowe Centrum
Bezpieczeństwa

BIURO ANALIZ I REAGOWANIA

BIULETYN

KWARTALNY

ALERT RCB W NOWEJ ODSŁONIE	3
PROJEKT BALTIC PIPE – NOWY KORYTARZ DOSTAW GAZU NA RYNKU EUROPEJSKIM	5
SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA ODRY W POLSCE I NA ŚWIECIE	8
GŁÓWNE TENDENCJE W PIRACTWIE MORSKIM NA ŚWIECIE	10
KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ REALIZACJI AGENDY ONZ DOTYCZĄCEJ Kobiet, POKOJU I BEZPIECZEŃSTWA NA LATA 2018-2021	11
DEZINFORMACJA, CZYLI SZTUKA MANIPULACJI	14

Zespół redakcyjny**Biuletynu kwartalnego Rządowego Centrum Bezpieczeństwa:***Grzegorz Świszcz – Zastępca Dyrektora RCB**Martyna Olejnik**Anna Zasadzińska-Baraniewska*

Z okazji Nowego Roku przekazujemy Państwu najserdeczniejsze życzenia – dużo zdrowia, szczęścia i wszelkiej pomyślności w życiu osobistym i zawodowym.

Grzegorz Świszcz

Alert RCB w nowej odsłonie

Grzegorz Świszcz

Rządowe Centrum Bezpieczeństwa

Nowy SMS-owy system ostrzegania przed zagrożeniami Alert RCB zakończył fazę pilotażu i w grudniu wszedł w życie. Informacje o zdarzeniach zagrażających życiu i zdrowiu są przekazywane przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa do wszystkich użytkowników telefonów komórkowych bez konieczności wcześniejszej rejestracji. Alert RCB jest wynikiem prac, które się rozpoczęły po burzach w 2017 roku, gdy zginęły dwie harcerki wypoczywające na obozie w Suszku w województwie pomorskim.

Aby otrzymywać Alert RCB nie trzeba instalować żadnych aplikacji. Otrzyma go każdy, kto posiada telefon komórkowy, bez względu na to u jakiego operatora jest zarejestrowany. Nie jest istotne także czy jest to najnowszej generacji smartphone, czy zwykły, stary telefon komórkowy. Wszystkie osoby, które znajdują się na obszarze, na którym może dojść do zagrożenia życia lub zdrowia i mają włączony telefon, otrzymają krótką wiadomość tekstową (SMS) z informacjami dotyczącymi rodzaju zagrożenia wraz z lokalizacją, a także z zaleceniem co należy robić.

DLACZEGO SMS

Według danych CBOS z telefonów komórkowych korzysta aż 92% mieszkańców Polski. Dlatego to właśnie SMS-em najskuteczniej można szybko przekazać informacje o zagrożeniu. SMS z ostrzeżeniem składa się ze 160 znaków. Aby zawrzeć w nim wszystkie istotne informacje, ze względów technicznych, zrezygnowano z polskich znaków.

NA JAKICH ZASADACH FUNKCJONUJE ALERT RCB

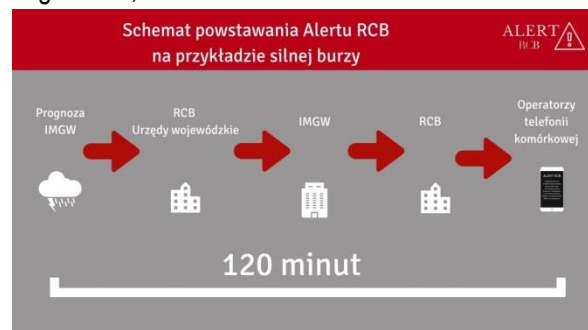
Zasady te reguluje ustawa o zarządzaniu kryzysowym, która nakłada na wszystkich operatorów obowiązek niezwłocznego wysłania komunikatu do wszystkich użytkowników na terenie wskazanym przez dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa. Nie trzeba zapisywać się, ani wyrażać zgody na to, aby otrzymywać Alert RCB. To działanie w stanie wyższej konieczności, gdy życie i zdrowie ludzi jest zagrożone, dlatego wiadomość otrzymają wszyscy, którzy przebywają na zagrożonym terenie.

SMS-y z ostrzeżeniem rozsyła do użytkowników telefonów operator, a nie Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. Centrum nie dysponuje danymi użytkowników telefonów komórkowych, nie prosi o nie, nie zbiera, nie tworzy i nie przetwarza żadnych baz danych. Rządowe Centrum Bezpieczeństwa

podejmuje decyzje w sprawie uruchomienia systemu, tworzy komunikat oraz decyduje o obszarze, na który wysyłany jest Alert RCB.

JAK POWSTAJE ALERT RCB

Alert RCB powstaje na podstawie informacji o potencjalnych zagrożeniach, które RCB otrzymuje z ministerstw, służb np. policji, straży pożarnej, straży granicznej, urzędów i instytucji centralnych np. Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej oraz urzędów wojewódzkich. Rządowe Centrum Bezpieczeństwa 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu monitoruje sytuację pod kątem wystąpienia różnego rodzaju zagrożeń i w razie potrzeby, w porozumieniu z instytucją monitorującą dane zagrożenie, uruchamia Alert.

Ostrzeganie SMS-em jest uruchamiane między innymi przy zagrożeniu wicherą, burzą, powodzią, pożarem, skażeniem chemicznym i radiacyjnym, epidemią oraz zamachem terrorystycznym. Są to zjawiska, w tym atmosferyczne, stanowiące bezpośrednie zagrożenie dla życia.

Niestety nie wszystkie, zwłaszcza lokalne zdarzenia, da się odpowiednio wcześniej przewidzieć. Często lokalny podmuch wiatru może powalić np. uszkodzone drzewo, co może stanowić zagrożenie dla życia. Ważne jest, żeby bez względu na to czy otrzymamy Alert RCB, zachować rozsądek i postępować zgodnie z zasadami bezpieczeństwa.

ALERT RCB RÓWNIEŻ DLA OBCOKRAJOWCÓW ORAZ DLA POLAKÓW ZA GRANICĄ

Alert RCB obejmuje również obcokrajowców, z zagranicznymi kartami SIM w telefonach, którzy przebywają w Polsce. Otrzymają wiadomość o zagrożeniu w języku angielskim. Alert RCB otrzymają także Polacy przebywający za granicą, gdy ich życie będzie zagrożone. Poprzez wysłanie wiadomości nie tylko możemy ostrzec rodaków, ale także możemy poznać przybliżoną ich liczbę w danym kraju. Co za tym idzie, w momencie ewentualnej ewakuacji, rząd będzie wiedział czy należy wysłać samolot, autokary, czy być może poprosić inne państwo o pomoc, gdy liczba Polaków będzie niewielka.

ALERT RCB I NAJMŁODSI UŻYTKOWNICY TELEFONÓW KOMÓRKOWYCH

Według badań prezentowanych przez Survey Sodahead, aż 83% 10-latków w Polsce posiada swój telefon komórkowy. Na tle innych krajów, takich jak Wielka Brytania, Niemcy, USA czy Brazylia, Polska ma największy odsetek dzieci codziennie korzystających z telefonu komórkowego. Dlatego niezbędne jest przekazanie najmłodszym wiedzy na temat Alertu RCB, aby po pierwsze, SMS z informacją o zagrożeniu nie przestraszył dziecka, a po drugie, żeby wiedziało jak się zachować.

W przekazaniu tej wiedzy i przygotowania uczniów do odpowiedzialnego traktowania Alertu RCB niezbędne jest wsparcie nauczycieli. Rządowe Centrum Bezpieczeństwa we współpracy z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji (ORE) opracowało scenariusze zajęć z uczniami dla wszystkich etapów edukacyjnych. Lekcje dostarczają uczniom wiedzy nt. Alertu RCB, a także zagrożeń i sposobów zachowania się w sytuacjach stwarzających niebezpieczeństwo. Scenariusze opatrzone zostały komentarzami metodycznymi, zawierają pomoce dydaktyczne niezbędne do przeprowadzenia dodatkowych zajęć. Wsparciem dla nauczycieli w prowadzeniu zajęć z uczniami będzie także szkolenie e-learningowe

opracowane przez RCB i ORE. Składają się na nie, oprócz scenariuszy lekcji, prezentacje dotyczące Alertu RCB oraz bezpiecznych zachowań podczas różnych sytuacji zagrażających życiu, infografiki, poradniki oraz plakat i trzydziestosekundowy film animowany (dla najmłodszych uczniów szkół podstawowych) o tym, jak należy postąpić, gdy otrzyma się Alert RCB. Plakat, jako pomoc w prowadzeniu zajęć, został przy współpracy z kuratoriami rozdystrybuowany do szkół podstawowych w całym kraju (zarówno publicznych jak i prywatnych).

Ponadto informacje o Alercie RCB są propagowane poprzez profile Centrum w portalach społecznościowych (Facebook, Twitter, Instagram, Youtube) oraz stronę internetową www.rcb.gov.pl. Można z niej pobrać wszystkie materiały.

DOTYCHCZASOWE DOŚWIADCZENIA

12 grudnia weszła w życie nowelizacja ustawy Prawo telekomunikacyjne, zmieniająca ustawę o zarządzaniu kryzysowym wprowadzając tym samym Alert RCB. Oficjalnie został również zakończony pilotaż nowego systemu ostrzegania przed zagrożeniami. Podczas półrocznego testu Alert RCB był uruchamiany 4 razy. Wysłano ponad 50 milionów SMS-ów na terenie 11 województw. W trakcie pilotażu Alert był rozsyłany na obszar całych województw, teraz ostrzeżenie

będzie bardziej precyzyjne. Komunikat można wysłać do użytkowników telefonów komórkowych będących na terenie nawet jednego powiatu.

Alert RCB miał bardzo dobry odbiór społeczny. Tylko po wysłaniu pierwszego ostrzeżenia w internecie temat podjęły wszystkie media tradycyjne i internetowe. W sieci pojawiło się ponad 1600 wzmianek, które dotarły do 11 milionów osób (dane z brand24.pl). Temat był szeroko komentowany przez internautów. Dominowały pozytywne opinie, co świadczy o tym,

że system ostrzegania przez SMS-y wyszedł naprzeciw oczekiwaniom społecznym.

Alert RCB jest cały czas udoskonalany. Uruchomiliśmy specjalną skrzynkę mailową alert@rcb.gov.pl, pod którą czekamy na wszelkie uwagi od użytkowników. Wszystkie są dokładnie analizowane i po sprawdzeniu możliwości prawnych i technologicznych będą wdrażane.

Alert RCB jest projektem, którego celem jest ostrzeżenie wszystkich użytkowników telefonów komórkowych o możliwym zagrożeniu. Jest on doskonałym uzupełnieniem istniejących do tej pory systemów ostrzegania przez media tradycyjne czy społecznościowe. Wiadomości tekstowe będą wysyłane tylko w nadzwyczajnych sytuacjach, gdy zagrożone jest bezpośrednio życie i zdrowie, w zależności od zaistniałych okoliczności. Otrzymają go również obcokrajowcy, którzy przebywają w Polsce oraz Polacy za granicą. SMS z ostrzeżeniem ma pomóc uniknąć niebezpieczeństwa lub zminimalizować jego skutki. Można się go spodziewać o każdej porze dnia i nocy, bez względu na dzień tygodnia. Wszystko zależy będzie od aktualnej sytuacji związanej z ewentualnym zagrożeniem życia i zdrowia.

Projekt Baltic Pipe – nowy korytarz dostaw gazu na rynku europejskim

Konrad Fischer

Biuro Obsługi Pełnomocnika Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej

Baltic Pipe to strategiczny projekt infrastrukturalny, mający na celu utworzenie nowego korytarza dostaw gazu na rynku europejskim. Gazociąg ma połączyć polski i duński system przesyłu gazu. Inwestycja, realizowana wspólnie przez operatorów przesyłowych Polski – Gaz System i Danii – Energinet, umożliwi dostawy do Polski gazu ze złóż na Morzu Północnym – ok. 10 mld m³ rocznie, co stanowi ok. 60% rocznego krajowego zapotrzebowania na ten surowiec. Niewykluczony jest również dalszy przesył gazu do krajów Europy Środkowo-Wschodniej – w tym celu Polska realizuje projekty połączeń gazowych m.in. z Litwą, Słowacją, Ukrainą i Czechami.

Projekt Baltic Pipe – nowy korytarz dostaw gazu na rynku europejskim

Projekt Baltic Pipe składa się z 5 głównych komponentów:

1. gazociągu na dnie Morza Północnego pomiędzy norweskim a duńskim systemem przesyłowym gazu,
2. rozbudowy duńskiego systemu przesyłowego,
3. tłoczni gazu w Danii,
4. gazociągu na dnie Morza Bałtyckiego pomiędzy duńskim a polskim systemem przesyłowym gazu,
5. rozbudowy polskiego systemu przesyłowego.

Za realizację trzech pierwszych komponentów odpowiada Energinet, natomiast Gaz-System odpowiada za budowę gazociągu pod Morzem Bałtyckim oraz rozbudowę polskiego systemu przesyłowego. Koszty powstania i eksploatacji tłoczni gazu w Danii będą współdzielone przez Gaz-System i Energinet.

Ważnym partnerem inwestorów jest Gassco – operator zintegrowanego systemu przesyłu gazu z Norweskiego Szelfu Kontynentalnego do innych krajów europejskich.

BALTIC PIPE W POLSKIEJ STRATEGII DYWERSYFIKACJI ŹRÓDEŁ GAZU

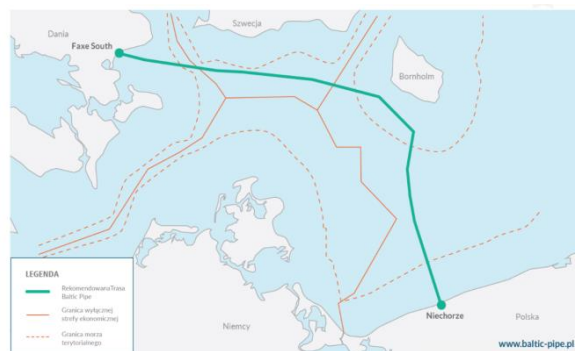
Polska jest uzależniona od importu gazu. Obecnie ok. 70% zapotrzebowania na ten surowiec pochodzi z zagranicy. Ok. 90% importu realizowane jest na podstawie długoterminowego kontraktu zawartego przez PGNiG S.A. z rosyjskim Gazpromem, który wygaśnie w 2022 r. Niestety, rosyjski dostawca nie jest wiarygodny – wielokrotnie w sposób niezapowiedziany ograniczał dostawy gazu do Polski. Ponadto, Gazprom wykorzystuje swoją monopolistyczną pozycję do narzucania nierynkowych cen gazu dla polskich odbiorców. Z tych względów, Rząd RP realizuje strategię dywersyfikacji źródeł dostaw gazu, która uniezależni Polskę od dostaw z kierunku wschodniego i której osią jest budowa bezpośredniego połączenia z wiarygodnymi dostawcami na Norweskim Szelfie Kontynentalnym. Pozostałymi elementami polskiej strategii gazowej są: rozbudowa Terminalu LNG

w Świnoujściu, która zakłada m.in. zwiększenie jego mocy regazyfikacyjnych o 50% (do 7,5 mld m³ gazu rocznie) do końca 2021 r. oraz realizacja połączeń gazowych z naszymi sąsiadami (najbardziej zaawansowane projekty dotyczą gazociągów do Słowacji i na Litwę, powinny zostać ukończone nie później niż w 2022 r.).

OBCENY STAN REALIZACJI PROJEKTU ORAZ PLANOWANE PRZEZ INWESTORÓW DZIAŁANIA

W styczniu 2018 r. podpisaniem 15-letnich kontraktów przesyłowych pomiędzy dostawcami gazu a inwestorami zakończyła się tzw. procedura Open Season. Tym samym zagwarantowane zostało osiągnięcie korzystnej dla inwestorów rezerwacji przepustowości gazociągu w latach 2022-2037. O zawarciu kontraktów przesyłowych oficjalnie poinformowało Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. Spółka zamierza przesyłać z Norweskiego Szelfu Kontynentalnego m.in. gaz pochodzący z posiadanych przez spółkę koncesji (w październiku 2018 r. PGNiG zawarł umowę zakupu udziałów w koncesji na Norweskim Szelfie Kontynentalnym od Equinor Energy AS o wartości 220 mln USD, co pozwoli spółce na znaczący wzrost wydobycia gazu w tym obszarze).

W czerwcu 2018 roku Gaz-System wybrał preferowany przebieg gazociągu przez Morze Bałtyckie. Wybrana trasa ma ok. 275 km długości. Rozpoczyna się w Faxe South na duńskim wybrzeżu, przechodzi przez szwedzką wyłączną strefę ekonomiczną, duńskie wody w okolicach Bornholmu i kończy się na polskim wybrzeżu w okolicach Niechorza.

30 listopada 2018 r. inwestorzy powiadomili się wzajemnie o podjętych, pozytywnych decyzjach inwestycyjnych dla projektu Baltic Pipe. Tym samym weszła w życie podpisana przez operatorów umowa o budowie gazociągu.

Umowa ta reguluje wzajemne zobowiązania inwestorów, m.in. w zakresie uzyskania pozwoleń niezbędnych do realizacji projektu oraz oddania

do użytku wszystkich jego elementów do 1 października 2022 r. Inwestorzy określili również główne postanowienia przyszłych umów dotyczących funkcjonowania gazociągu.

Obecnie kończy się faza badań środowiskowych, które umożliwią złożenie przez inwestorów wniosków o wydanie decyzji środowiskowych oraz pozwoleń na budowę gazociągu podmorskiego. Pierwsze z nich zostaną przekazane do właściwych organów w Polsce, Danii i Szwecji w pierwszym kwartale 2019 r. Inwestorzy planują uzyskanie pozwoleń na budowę gazociągu podmorskiego do połowy 2020 r.

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA POLSKI I DANII PRZY REALIZACJI PROJEKTU

Gazociąg Baltic Pipe jest stałym punktem rozmów pomiędzy przedstawicielami rządów Polski i Danii. Ich widocznym efektem było podpisanie w czerwcu 2017 r. przez premierów obu krajów memorandum dotyczącego realizacji tego projektu. Zgodnie z jego treścią, rządy Polski i Danii zobowiązały się do podjęcia wszelkich stosownych kroków, by wesprzeć Energinet i GAZ-SYSTEM w ich wysiłkach na rzecz implementacji projektu.

19 listopada 2018 r. szefowie dyplomacji Polski i Danii podpisali umowę o rozgraniczeniu obszarów morskich na Bałtyku. Jej wejście w życie zakończy trwający od ponad 40 lat spór pomiędzy tymi krajami w zakresie rozgraniczenia szelfów kontynentalnych i wyłącznych stref ekonomicznych Polski i Danii w części Morza Bałtyckiego, znajdującej się na południe od Bornholmu. Kwestia ta miała istotne znaczenie dla realizacji projektu Baltic Pipe, w związku z przebiegiem przez sporny obszar rekomendowanej trasy podmorskiej części gazociągu.

Ponadto, 11 grudnia 2018 r. Piotr Naimski, sekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Pełnomocnik Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej oraz Lars Christian Lilleholt, Minister Energii, Klimatu i Usług Komunalnych Danii, podpisali umowę w sprawie Baltic Pipe. Zawarcie umowy pozwoliło na określenie ram prawnych dotyczących części projektu, która będzie realizowana i finansowana przez polskiego operatora systemu przesyłowego gazowego, a znajdzie się na terytorium Danii oraz w jej wyłącznej strefie ekonomicznej.

DZIAŁANIA RZĄDU NA RZECZ REALIZACJI PROJEKTU BALTIC PIPE

W związku ze znaczeniem gazociągu Baltic Pipe dla bezpieczeństwa energetycznego Polski, Rząd RP podejmuje działania, których celem jest zapewnienie polskiemu inwestorowi wsparcia w realizacji tego projektu.

Od listopada 2017 r. funkcjonuje Międzyresortowy Zespół do spraw projektu Baltic Pipe (od listopada 2018 r. Międzyresortowy Zespół do spraw projektów Baltic Pipe oraz rozbudowy Terminalu LNG w Świnoujściu). Umożliwia on koordynację działań poszczególnych organów administracji w podejmowaniu przez nie działań dotyczących projektu Baltic Pipe koniecznych do jego ukończenia do 1 października 2022 r. Przewodniczącym Zespołu jest Pełnomocnik Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej.

4 września br. weszła w życie nowelizacja ustawy o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu oraz niektórych innych ustaw. Ma ona na celu przyspieszenie realizacji gazociągu Baltic Pipe, a także pozostałych strategicznych inwestycji realizowanych przez Gaz-System.

WSPARCIE UNII EUROPEJSKIEJ

Projekt Baltic Pipe uzyskał znaczące wsparcie ze strony Komisji Europejskiej, jeszcze na etapie koncepcyjnym. Gazociąg znajduje się na liście projektów wspólnego zainteresowania UE (PCI – Project of Common Interest), co oznacza, że przyniesie on znaczne korzyści zarówno Polsce jak i Danii, przyczyni się do integracji rynku i zwiększenia konkurencyjności, poprawi bezpieczeństwo dostaw i ograniczy emisje CO₂. Projekty PCI korzystają z wielu udogodnień, m.in. możliwości otrzymania wsparcia finansowego w ramach instrumentu „Łącząc Europę” (CEF – Connecting Europe Facility). Dzięki temu projekt Baltic Pipe już trzykrotnie uzyskał unijne dofinansowanie – 0,4 mln euro w 2015 r. na prace przygotowawcze oraz ok. 33 mln euro w 2017 r. i 18 mln euro w 2018 r. na prace projektowe. Na początku 2019 r. powinna zostać ogłoszona decyzja Komisji Europejskiej w zakresie dofinansowania robót budowlanych.

Sytuacja epidemiologiczna odry w Polsce i na świecie

Izabela Kucharska, Katarzyna Tkaczuk
Główny Inspektorat Sanitarny

Odra jest ostrą, wysoce zakaźną chorobą wirusową, zdolną do wywoływania epidemii. Zakaźność wirusa odry jest bliska 100% u osób podatnych. Indywidualne ryzyko zachorowania na odrę występuje u każdej osoby, która nie była szczepiona przeciw tej chorobie lub wcześniej na nią nie chorowała. Szczepienia ochronne radykalnie zmniejszyły zachorowalność na odrę w Europie, ale pomimo ogólnie wysokiego poziomu zaszczepienia, choroba ta nadal powoduje częste epidemie.

Na świecie odra pozostaje główną przyczyną zgonów dzieci, z których około 160 000 umiera każdego roku z powodu powikłań choroby. Śmiertelne przypadki odry są spowodowane głównie komplikacjami po infekcji bakteryjnej. Liczba przypadków śmiertelnych wynosi 1-3 na 1000 przypadków, a najwyższa jest u dzieci poniżej 5 r.ż. i u osób z obniżoną odpornością. Zapalenie płuc odpowiada za sześć z dziesięciu zgonów związanych z odrą. Osoby o podwyższonym ryzyku zachorowania na odrę to niemowlęta, które są za małe, aby można je było szczepić, osoby, u których szczepionka nie wywołała odporności immunologicznej oraz osoby, które z przyczyn medycznych nie zostały zaszczepione. Szczególnie ciężki przebieg odry występuje zwykle u źle odżywionych małych dzieci, szczególnie z niedoborami witaminy A lub tych, których układ odpornościowy został osłabiony przez HIV/AIDS lub inną chorobę.

Stosowanie szczepień ochronnych ma zasadnicze znaczenie w zapobieganiu zachorowaniom na odrę i ze względu na wysoką zaraźliwość choroby oraz jej przenoszenie się drogą powietrzną nie może być zastąpione jakimikolwiek innymi środkami ochrony.

Szczepienie przeciwko odrze jest bardzo skuteczne. Po podaniu pierwszej dawki szczepionki osoba zaszczepiona uzyskuje odporność na poziomie 95%. Natomiast podanie drugiej dawki szczepionki pozwala osobie zaszczepionej osiągnąć odporność niemalże 100%. Zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych (PSO), szczepienie przeciwko odrze wykonuje się planowo szczepionką skojarzoną przeciw odrze, śwince i różyczce u dzieci w 13-15. miesiącu życia, zaś drugą dawkę podaje się w 6. roku życia

(zgodnie z PSO na 2019 r.). W Polsce szczepienia są obowiązkowe dla dzieci i młodzieży, które nie ukończyły 19 roku życia.

Szczepienia ochronne nie zapewniają wyłącznie odporności indywidualnej. **Przy wysokim poziomie zaszczepienia w społeczeństwie uzyskuje się odporność populacyjną.** W przypadku odry powstaje ona, gdy liczba osób uodpornionych osiąga poziom co najmniej 95%. Ten rodzaj odporności jest istotny dla ochrony osób, które ze względu na przeciwwskazania o charakterze medycznym (m.in. dzieci chore na nowotwory, osoby poddane leczeniu immunosupresyjnemu) nie mogły zostać poddane szczepieniom ochronnym oraz takich, które pomimo ich wykonania nie wykształciły odporności immunologicznej. Zaszczepione otoczenie osób nieuodpornionych tworzy wówczas tzw. kokon ochronny wokół nich, eliminując źródło zakażenia.

W ostatnich latach w Polsce obserwuje się spadek odsetka dzieci szczepionych przeciw odrze, śwince i różyczce. Zgodnie z danymi Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny, w 2017 r. odnotowano spadek odsetka dzieci w 3 r.ż. zaszczepionych jedną dawką szczepionki do 94,0% (spadek z poziomu 95,5% w 2016 r.) oraz spadek odsetka dzieci w 10 r.ż. zaszczepionych drugą dawką szczepionki do 93,0% (spadek z poziomu 93,4% w 2016 r.). Niepokojący jest wzrost liczby osób odmawiających szczepień dzieci, co powoduje ryzyko wystąpienia zwiększonej liczby zachorowań na odrę, dlatego **Główny Inspektor Sanitarny podejmuje intensywne działania mające na celu upowszechnienie wiedzy na temat szczepień.** Bogate repozytorium badań nt. skuteczności i bezpieczeństwa szczepionek, materiały informacyjne, filmy i infografiki dostępne są m.in. na stronie www.gis.gov.pl.

Kwestia skuteczności dotarcia do społeczeństwa z wiedzą o korzyściach wynikających ze szczepień jest przedmiotem analiz Ministerstwa Zdrowia, Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz ośrodków naukowych i ekspertów działających na polu zdrowia publicznego. W działania prozdrowotne włączają się samorządy zawodowe lekarzy, pielęgniarek, farmaceutów, gremia naukowe, organizacje studenckie czy organizacje pozarządowe (NGO's) takie jak BabyBoom, jeden z największych portali parentingowych w Polsce.

W piątek 7 grudnia 2018 r., z okazji Ogólnopolskiego Dnia Szczepień, w mediach społecznościowych ruszyła ogólnopolska akcja społeczna pod hasłem **#zaszczepieniBezpieczni**, skierowana do rodziców szukających odpowiedzi na nurtujące pytania dotyczące szczepień ochronnych. Wiarygodne informacje o odrze i szczepieniach przeciw odrze można również znaleźć na stronach internetowych <http://szczepienia.pzh.gov.pl>, <http://zaszczepsiewiedza.pl>.

Aby umożliwić skuteczne działania przeciwepidemiczne w przypadku rozprzestrzeniania się wirusa odrzy w populacji, w 2016 r. Minister Zdrowia wydał rozporządzenie w sprawie metod zapobiegania odrze (Dz. U. poz. 1418), które stanowi wykonanie upoważnienia zawartego w art. 3 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2018 r. poz. 151, z późn. zm.). Na podstawie przepisów tego rozporządzenia, przeciwko odrze **bezpłatnie szczepione są osoby, które miały kontakt z osobą chorą na odrę, czyli były bezpośrednio narażone na zakażenie wirusem, bez względu na kryterium wieku.**

System finansowania szczepień przeciw odrze nie obejmuje osób, które ukończyły 18. rok życia. W przypadku wystąpienia ognisk epidemicznych, brak nieodpłatnych szczepień dla tej grupy wiekowej stanowił istotny problem w prowadzeniu działań przeciwepidemicznych. Każda osoba nieszczepiona, która miała styczność z osobą zakażoną lub chorą, przyczynia się do podtrzymywania transmisji wirusa, w tym także jego przeniesienia na dzieci w okresie niemowlęcym, które zgodnie z kalendarzem szczepień nie były jeszcze szczepione. Ze względu na charakterystykę epidemiologiczną odrzy oraz konsekwencje kliniczne choroby, szerzenie się zachorowań w społecznościach o niskim stopniu zaszczepienia wymaga podjęcia szybkich działań

przeciwepidemicznych. **Podanie osobom narażonym szczepionki przed upływem 72 godzin od styczności z osobą chorą, pozwala zmniejszyć ryzyko zachorowania i powikłań.**

W Polsce, podobnie jak i w innych krajach, podejmowane są działania mające na celu eliminację choroby. W odniesieniu do chorób zakaźnych, które nie mają rezerwuaru zwierzęcego (tzn. występują jedynie u człowieka), i dla których dostępne są szczepionki o wysokim stopniu skuteczności, możliwe jest osiągnięcie celu jakim jest eliminacja choroby na danym obszarze (rozumiana jako brak zakażeń na terenie kraju przy możliwych zawleczeniach z zagranicy), a następnie eradykacja choroby, tzn. jej całkowite wyeliminowanie na świecie. Obecnie Polska uczestniczy w koordynowanym przez WHO globalnym programie eliminacji odrzy i różyczki.

W 2018 roku w Polsce (od 1 stycznia 2018 r. do 30 listopada 2018 r.) odnotowano 220 przypadków odrzy, podczas gdy w analogicznym okresie w roku 2017 r. odnotowano ich łącznie 62, co stanowi ponad trzykrotny wzrost liczby przypadków. Liczbę odnotowanych przypadków zachorowań na odrę w Polsce przedstawia poniższa tabela.

Tabela. Liczba przypadków odrzy w Polsce w latach 2005-2018.

ODRA	
Rok	Liczba przypadków
2005	13
2006	120
2007	40
2008	100
2009	115
2010	13
2011	38
2012	70
2013	84
2014	110
2015	48
2016	133
2017	63
01.01-30.11.2018 r.	220

Źródło: NIZP-PZH (www.pzh.gov.pl).

Zachorowania na odrę w 2018 r odnotowało 30 krajów UE/EOG: Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Irlandia, Islandia, Hiszpania, Holandia, Litwa,

Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Włochy i Wielka Brytania. W 2018 r., do 7 listopada na terenie UE najczęściej przypadków zachorowań na odrę zarejestrowano w Rumunii (5222 przypadki), Francji (2727), Włoszech (2295) i Grecji (2290). Odnotowano 33 przypadki zgonów z powodu odry, najczęściej w Rumunii (22) oraz we Włoszech (6), Francji (3) i Grecji (2).

W krajach spoza UE/EOG najczęściej przypadków zachorowań na odrę w 2018 r. odnotowano na Ukrainie – (ponad 36 000, w tym 15 zgonów) oraz

w Serbii (ponad 5 700, w tym 15 zgonów).

Ogniska odry rejestrowane są również m.in. w Szwajcarii, na Białorusi, w Gruzji, Rosji, w obu Amerykach (najwięcej w Wenezueli i Brazylii), w Afryce, Izraelu i w Tajlandii.

Zachorowania o charakterze i rozmiarach ognisk epidemicznych mogą wystąpić jedynie wśród społeczności lokalnych lub środowisku szkolnym, w których stopień uodpornienia dzieci i dorosłych jest niewystarczający dla uzyskania odporności populacyjnej.

Główne tendencje w piractwie morskim na świecie

Agencja Wywiadu

W pierwszej połowie 2018 r. ogólna liczba ataków pirackich na statki zwiększyła się w porównaniu z analogicznym okresem 2017 roku. Do napadów najczęściej dochodzi u wybrzeży Nigerii oraz Indonezji. Zauważalny jest także stopniowy wzrost aktywności piratów w Zatoce Adeńskiej. W 2018 r. wzrosła również liczba marynarzy porwanych dla uzyskania okupu. Zdecydowana większość członków załóg została uprowadzona na wodach Zatoki Gwinejskiej.

W pierwszym półroczu 2018 r. piraci przeprowadzili więcej ataków niż w tym samym okresie 2017 r. Według danych Międzynarodowego Biura Morskiego (MBM)¹, od stycznia do czerwca 2018 r. doszło do 107 napaści na statki – w I połowie 2017 r. odnotowano ich natomiast 87². W pierwszym półroczu 2018 r. porwano lub przetrzymywano 127 marynarzy (w porównaniu ze 104 w tym samym okresie 2017 r.) – przeważającą część z nich (125 osób) w rejonie Zatoki Gwinejskiej. Działalność grup odpowiedzialnych za napaści na jednostki pływające – pomimo odnotowywanej stopniowej intensyfikacji – wciąż jednak nie osiągnęła poziomu z lat 2007–2012, tj. okresu największej aktywności przestępców u wybrzeży Somalii³.

Piractwo występuje także – chociaż nie na tak dużą skalę – na wodach Zatoki Adeńskiej oraz Morza Karaibskiego. W Zatoce Adeńskiej – po widocznym w ciągu ostatnich kilku lat stałym spadku liczby napaści – od 2017 r. zauważalny jest stopniowy wzrost zagrożenia. Sprzyja temu przede wszystkim

niestabilność państw regionu – Somalii oraz Jemenu. Wzrost liczby ataków następuje także od 2017 r. w Ameryce Środkowej – większość z nich stanowią jednak napady rabunkowe na jachty zakotwiczone u wybrzeży (ok. 60%).

Rzeczywista skala napadów pirackich jest znacznie wyższa, niż wynika to z oficjalnych statystyk i – w praktyce – trudna do oszacowania⁴. Wielu armatorów nie zgłasza bowiem incydentów związanych z piractwem do podmiotów zajmujących się bezpieczeństwem na morzach⁵. **Najbardziej zagrożone atakami są obecnie obszary morskie Zatoki Gwinejskiej oraz Azji Południowo-Wschodniej.** W pierwszym półroczu 2018 r. MBM odnotowało 31 incydentów na nigeryjskich wodach (w porównaniu z 13 w 2017 r. i 24 w 2016 r.). W tym samym okresie u wybrzeży Indonezji zostało zgłoszonych 25 abordaży lub prób ich dokonania. Miały one najczęściej charakter rabunkowy.

⁴ Niedooszacowanie może sięgać nawet 60%.

⁵ Armatorzy nie raportują napaści m.in. w obawie przed pogorszeniem reputacji. Ponadto część z nich uważa, że zgłaszanie takich zdarzeń nie przynosi zamierzonych efektów. Władze państw przybrzeżnych nie podejmują bowiem skutecznych działań przeciwko przestępcom, natomiast powiadomienie o incydencie może skutkować wzrostem kosztów ubezpieczenia, a toczony śledztwo opóźnić dostarczenie ładunku do portu.

¹ Międzynarodowe Biuro Morskie jest wyspecjalizowanym departamentem Międzynarodowej Izby Handlowej.

² Dane te obejmują także nieudane próby ataków. Cel abordaży w 2017 r. oraz 2018 r. stanowiły przede wszystkim masowce oraz chemikaliowce.

³ W samym 2010 r. somalijscy piraci pojмали ok. tysiąca zakładników.

W ostatnim czasie sytuacja bezpieczeństwa na morzach Azji Południowo-Wschodniej uległa jednak poprawie. Znacząco spadła m.in. liczba uprowadzonych marynarzy. Nastąpiło to m.in. w wyniku zwiększenia skuteczności działań podejmowanych przez lokalne służby.

Największe zagrożenie dla załóg statków stanowi piractwo u wybrzeży Nigerii, Togo oraz Beninu.

Przeprowadza się tam najczęściej ataków, a ponadto – od 2017 r. – rośnie liczba napadów, których celem jest porwanie marynarzy i wyłudzenie okupu za ich uwolnienie. Rzadziej natomiast dochodzi do abordaży obliczonych na kradzież ładunku (m.in. węglowodorów). Jest to spowodowane przede wszystkim obecnym, relatywnie niskim poziomem cen ropy naftowej oraz coraz większymi trudnościami z jej sprzedażą na czarnym rynku. Ponadto uprowadzenie załogantów jest znacznie prostsze do zrealizowania⁶ i ma większe szanse powodzenia niż operacja przechwycenia towarów, która wymaga zainwestowania większych środków, a także utrzymania kontroli nad przechwyconą jednostką przez kilka dni.

Najwięcej abordaży jest dokonywanych w Zatoce Gwinejskiej w odległości od 12⁷ do 80 mil morskich od linii brzegowej. Im dalej od lądu, tym mniejsza jest częstotliwość tych zdarzeń. Wiele napaści ma miejsce w promieniu ok. 5 mil morskich od Bonny Offshore Terminal⁸. Statki zmierzające do tego portu muszą tam bowiem zmniejszyć prędkość

i podejść wyznaczoną ścieżką, stając się tym samym łatwym łupem dla przestępców. **Do zdecydowanej większości ataków na wodach terytorialnych oraz pełnym morzu dochodzi na wysokości Nigerii,** podczas gdy incydenty w Ghanie, Togo oraz Beninie zdarzają się jedynie na znajdujących się u wybrzeży miejscach zakotwiczenia. Celem napadów są przede wszystkim statki towarowe, ponieważ ich kadrę oficerską stanowią w większości obywatele państw europejskich – głównie z Europy Środkowo-Wschodniej. Stwarza to piratom możliwość żądania wyższego okupu za ich uwolnienie.

Nie ma obecnie perspektyw na poprawę sytuacji bezpieczeństwa w Zatoce Gwinejskiej. Władze państw położonych nad tym akwenem prowadzą walkę z piractwem (w tym wspólne operacje) głównie za pomocą sił morskich. Nie przynosi ona jednak oczekiwanych rezultatów, ponieważ nie towarzyszą jej większe akcje na lądzie wymierzone w siatki przestępcze. Co więcej, rządy nie podejmują skutecznych starań zmierzających do wyeliminowania prawdziwej przyczyny piractwa, tj. wysokiego bezrobocia i ubóstwa wśród miejscowej ludności, która jest niezadowolona z braku redystrybucji zysków z handlu nigeryjską ropą naftową. Pewnego rodzaju zachętą do angażowania się w działalność przestępczą jest polityka armatorów, którzy – w ramach szukania oszczędności – rezygnują z opłacania ochrony miejscowej marynarki wojennej lub tzw. doradców ds. bezpieczeństwa.

Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji Agendy ONZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa na lata 2018-2021

Aleksandra Gasztold
Uniwersytet Warszawski

Przemoc wobec kobiet, szczególnie będąca konsekwencją sytuacji politycznej, wielokrotnie pojawiała się w dyskursie międzynarodowym po II wojnie światowej. Organizacja Narodów Zjednoczonych cyklicznie publikowała raporty dotyczące sytuacji kobiet, w tym w regionach objętych konfliktami zbrojnymi. Kobiety i dzieci były i są największą grupą uchodźców i to przede wszystkim w nie uderza wszelka niesprawiedliwość, niezależnie od tego czy mówimy o czasie pokoju czy wojny.

⁶ Zakładnicy są zazwyczaj przetrzymywani na trudno dostępnych wysepkach delty Nigru znajdujących się poza kontrolą lokalnych sił bezpieczeństwa.

⁷ Granica morza terytorialnego.

⁸ Niewielki port u wybrzeży Nigerii.

Konflikty zbrojne prowadzą do nasilenia stosowania siły, zarówno fizycznej jak i psychicznej o podłożu seksualnym, w większym stopniu wobec kobiet niż mężczyzn. Natomiast koszty, jakie ponoszą młode dziewczęta i kobiety, które doświadczyły agresji są nieporównywalne. Zjawiskiem powszechnym jest reseksualizacja przemocy, w tym wykorzystywanie gwałtów na odmiennej etnicznie społeczności (np. kazusy Bośni i Hercegowiny, Rwandy, Kongo, Birmy). Przemoc seksualna wiąże się również ze zjawiskiem upokorzenia mężczyzn. Pozbawia się ich męskości poprzez mechanizm przeniesienia winy (za nieumiejętność ochrony swoich kobiet), którą obarczane są ofiary. Konflikty zbrojne krzywdzą kobiety wobec tego podwójnie: poprzez użycie przemocy przez agresorów, jak i odrzucenie czyli przez „wtórną wiktymizację” po traumatycznych przeżyciach przez własną grupę etniczną/narodowościową. W konsekwencji wydarzeń w latach 90. XX wieku, zarówno Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii (ICTY) jak i Rwandy (ICTR) włączyły przestępstwo gwałtu do katalogu zbrodni przeciwko ludzkości¹.

Stopniowo debata o miejscu i pozycji kobiety w czasie wojen poszerzała pojmowanie pokoju z uwzględnianiem kategorii płci w kształtowaniu relacji społecznych. Stąd narastała dyskusja o naturze wojny i odpowiedzialności kobiet za bezpieczeństwo. Tematykę wpływu konfliktów zbrojnych na życie kobiet podjęto m.in. podczas IV Światowej Konferencji w sprawie Kobiet w Pekinie w 1995 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła pierwszą rezolucję (nr 1325) dotyczącą sytuacji kobiet podczas konfliktów zbrojnych i ich roli w kształtowaniu pokoju i bezpieczeństwa 30 października 2000 r. Zaapelowano w niej o umożliwienie kobietom współuczestniczenia w zapobieganiu i rozwiązywaniu konfliktów oraz odbudowie kraju po zakończeniu działań militarnych. Podstawą rezolucji miało się stać stosowanie perspektywy równości (gender perspective) i tym samym zwiększenie uczestnictwa kobiet we wszystkich „obszarach” pokoju i bezpieczeństwa². Rezolucję nr 1325 należy uznać

za kamień milowy w działaniach wszelkich ruchów i organizacji na rzecz równości, a także wysiłkach włączania doświadczenia kobiet w kontekście konfliktów zbrojnych. Rewolucyjność tego dokumentu związana jest z założeniem, że egalitaryzm między mężczyznami i kobietami wpływa pozytywnie na wzrost gospodarczy, stabilność społeczną i polityczną oraz trwały pokój. Rezolucja stała się użytecznym narzędziem dla zwolenników równości płci i uwrażliwienia przede wszystkim rządów, organizacji międzynarodowych oraz pozarządowych na problematykę płci w czasie wojny i po jej zakończeniu.

Agenda ONZ dotycząca Kobiet, Pokoju i Bezpieczeństwa (The Women, Peace, and Security Agenda, WPS) ustalona wraz z przyjęciem rezolucji plasuje się na pograniczu dziedzin: zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, ochrony praw człowieka, współpracy rozwojowej oraz polityk z zakresu równego traktowania³. Jej wdrożenie oscyluje wokół czterech filarów: (1) zapobiegania (prevention), (2) uczestnictwa (participation), (3) ochrony (protection), (4) wsparcia i odbudowy (relief and recovery)⁴. Obecnie WPS przenika osiem rezolucji. Oprócz wspomnianej rezolucji nr 1325 (2000) są to rezolucje nr: 1820 (2008), 1888 (2009), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2122 (2013) oraz 2242 (2015), w których m.in. postulowano zwiększenie udziału kobiet w procesach pokojowych, w misjach i operacjach pokojowych, wzmocnienie ich roli w procesach decyzyjnych związanych z zapewnieniem pokoju. Zwrócono uwagę na potrzeby ochrony i wsparcia kobiet oraz dzieci podczas konfliktów zbrojnych, postulowano potrzebę wzmocnienia pozycji kobiet jako skutecznego czynnika prewencyjnego w zwalczaniu ekstremizmu politycznego. Ciężar realizacji tych postulatów spoczywa przede wszystkim na państwach. Niemniej w implementację Agendy WPS zaangażowane są również organizacje międzyrządowe, pozarządowe oraz instytuty badawcze czy think-tanki.

Przesłanką do podjęcia prac nad polskim Planem Działania dotyczącym realizacji Agendy WPS było członkostwo Polski w sieci punktów kontaktowych

¹ Reguły wypracowane przez ICTY i ICTR włączono do Rzymskiego Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego (ICC) w art. 7 (g) i art. 8 (vi), który obowiązuje od 1 lipca 2002 r. (inauguracyjne posiedzenie ICC odbyło się 11 marca 2003 r.), Dz. U. No. 78, poz. 708 z 9 maja 2003 r.

² Resolution 1325 (2000) Adopted by the Security Council at its 4213rd Meeting, on 30 October 2000 S/RES/1325 (2000),

<http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/#/resolution> (2.11.2017).

³ Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji Agendy ONZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa na lata 2018-2021, s. 5.

⁴ <https://dpa.un.org/en/women-peace-and-security>.

(The WPS Focal Points Network), do której RP przystąpiła w dniu jej ustanowienia – 23 września 2016 r. Jest to forum umożliwiające wymianę doświadczeń i dobrych praktyk, również w zakresie opracowania i przeglądu krajowych strategii realizacji postanowień rezolucji RB ONZ 1325 oraz jej pochodnych⁵. Katalizatorem prac stało się także polskie członkostwo w Radzie Bezpieczeństwa ONZ (w charakterze niestałego członka).

Prace nad pierwszym Krajowym Planem Działania WPS podjęto wiosną 2018 r. z inicjatywy ministra spraw zagranicznych prof. dr hab. Jacka Czaputowicza. Przy współpracy pracowników MSZ z innymi resortami oraz podmiotami (Ministerstwem Obrony Narodowej, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Pełnomocnikiem Rządu ds. Równego Traktowania) dokument powstał stosunkowo szybko. Identyfikacja potencjalnych obszarów realizacji przez RP Agendy WPS została poprzedzona analizą SWOT i spotkaniem międzyresortowym na szczeblu roboczym, które odbyło się w czerwcu 2018 r. Wzięli w nim udział przedstawiciele i pełnomocnicy ds. równego traktowania oraz praw człowieka m.in. Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwa Obrony Narodowej, Straży Granicznej, Komendy Głównej Policji, Służby Więziennej, Krajowej Administracji Skarbowej, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Pierwsza wersja dokumentu powstała już pod koniec sierpnia 2018 r. Inspiracją do prac były NAPs (National Action Plans) państw sojuszników, w tym: Wielkiej Brytanii, Kanady, Niemiec, Irlandii, Norwegii i Finlandii, jak również sugestie ekspertów UN Women (Sekretariat Sieci Punktów Kontaktowych WPS) oraz Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (pracowników biura Głównej Doradczynie ds. płci i wdrażania rezolucji 1325 RB ONZ, Mary Marinaki). Z końcem września 2018 r. skierowano projekt dokumentu do konsultacji społecznych, w których uwagi zgłosiła między innymi sieć Women in International Security (WIIS Poland). 22 października dokument został zatwierdzony przez KPRM.

⁵ Więcej informacji nt. Sieci Punktów Kontaktowych WPS znajduje się na stronie internetowej: <https://www.peacewomen.org/node/97093> [dostęp: 12.12.2008].

**Krajowy Plan
Działania na
rzecz realizacji
Agendy ONZ**

**dotyczącej
kobiet, pokoju
i bezpieczeństwa
na lata 2018-2021**

Krajowy Plan Działania na lata 2018-2021 koncentruje się na czterech obszarach:

- I. zapobieganiu konfliktom, reagowaniu na konflikty oraz utrzymywaniu pokoju,
- II. pomocy humanitarnej oraz pomocy rozwojowej,
- III. ochronie i wsparciu ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych,
- IV. promocji i rozwoju Agendy WPS w Polsce oraz w ramach współpracy międzynarodowej⁶.

Do poszczególnych celów przyporządkowano 18 obszarów działania, w tym: udział kobiet w misjach i operacjach za granicą; kobiety w służbach mundurowych i służbie zagranicznej; wsparcie dla ofiar przemocy seksualnej w konflikcie; szkolenie z programu WPS. Należy dodać, że dokument nie dotyczy tylko polityki zagranicznej, a odnosi się również m.in. do postępów w realizacji przez polskie instytucje Konwencji ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW). Wyraźnie wskazano instytucje wdrażające poszczególne działania oraz wskaźniki umożliwiające ewaluację. Instytucją koordynującą pozostaje MSZ.

⁶ Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji Agendy ONZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa na lata 2018-2021 dostępny jest na stronie internetowej <https://www.ms.gov.pl/resource/29634e6c-c609-4e08-8d0f-515c3f098d54:JCR> [dostęp: 12.12.2018].

Pierwszą inicjatywą w ramach wdrażania Krajowego Planu Działania na rzecz realizacji Agendy ONZ była organizacja panelu nt. „Kobiet, Pokoju i Bezpieczeństwa” podczas dnia informacyjnego dotyczącego programu naukowego NATO Science for Peace and Security (SPS). Wydarzenie to odbyło się 22 listopada 2018 roku w Akademii Sztuki Wojennej. Uczestniczyli w nim przedstawiciele świata nauki, dyplomacji oraz eksperci z ponad 50 państw. Podczas

panelu WPS omówiono m.in. przyszłe potencjalne obszary badań i współpracy.

Według stanu z listopada 2018 r., krajowe plany działania w zakresie rezolucji RB ONZ nr 1325 (NAP) ma 79 państw członkowskich ONZ (40%).

W artykule wykorzystano informacje uzyskane w wyniku rozmów z przedstawicielami MSZ.

Fot. M. C. Wójtowicz. Uczestniczki i uczestnicy panelu Women, Peace and Security NATO Information Day, Warszawa 22 listopada 2018 r.

Dezinformacja, czyli sztuka manipulacji

Kamil Basaj

Fundacja Bezpieczna Cyberprzestrzeń

Dezinformacja w ujęciu operacyjnym może być rozpoznawana przy wykorzystaniu różnych wzorców. Może też być różnie definiowana. W niniejszej publikacji przybliżamy ujęcie dezinformacji z perspektywy procesów manipulacji procesami poznawczymi. Dezinformację można postrzegać jako zaawansowaną formułę przekazu, którego celem jest wywołanie u odbiorcy poglądu, decyzji, działania lub jego braku, w zgodzie z założeniem ośrodka, który planował proces wprowadzenia odbiorcy w błąd. W istocie jest to ingerencja w proces decyzyjny obiektu (tj. odbiorcy), lub grupy obiektów. Między innymi z tego powodu dezinformacja jest również informacją i nie zawsze jest informacją nieprawdziwą czy zmanipulowaną. Rozpoznanie przekazu, który jest elementem operacji wpływu na proces decyzyjny i kształtowanie poglądu, nie może być zatem oparte wyłącznie na informacjach, które definiujemy jako nieprawdziwe, czy wprowadzające w błąd odbiorców.

Metodyka rozpoznania wynika wprost ze zidentyfikowanego wzorca działania przeciwnika, który umożliwia określenie, czy przekaz jest częścią wąskiego ataku, próbą maskowania wydarzeń czy wprowadzania dezorientacji u odbiorców, czy też jest atakiem kierunkowym wymierzonym w precyzyjnie wybrany obszar poznawczy grupy obiektów lub pojedynczego aktora. Ale czy tylko? Niekoniecznie, to zależy od wielu zmiennych, formy i celu operacji wyprowadzanej przez wrogi ośrodek (przeciwnika). Czym innym będzie propagacja wielu sprzecznych lub niespójnych przekazów jednocześnie, jako element wsparcia maskowania wydarzeń faktycznych, a czym innym posługiwanie się w terminie późniejszym zgromadzonym zasobem przekazów jako tłem informacyjnym do rozpraszania uwagi, czy budowy spójnego, fałszywego przekazu w przyszłości. Modelowanie przekazu będącego elementem operacji wpływu, przy wykorzystaniu dezinformacji wymaga uwzględnienia próby identyfikacji celu długookresowego aktora inicjującego działanie.

Z tej perspektywy forma operacji wpływu, a zwłaszcza jej rozpoznanie, będą definiowane z uwzględnieniem środowiska poznawczego, do którego przekaz jest adresowany oraz rozpoznania cech szczególnych, materiału, narzędzi retorycznych, warstwy jawnej i ukrytej, w tym przekazu audiowizualnego, metodyki zawężania pola percepcyjnego odbiorców, a także określenia przewidywanych efektów generowanych przez operację teraz i w przyszłości.

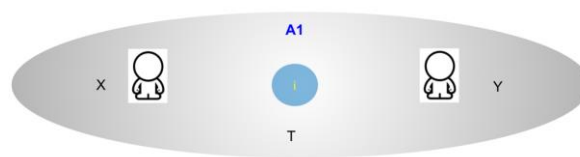
Cechy szczególne, zwłaszcza jawne, w operacji dezinformacji mają zastosowania zarówno do analityki jak również budowy map rozpoznania celu operacji.

Definiowanie metodyki rozpoznania operacji dezinformacji, decepcji w ujęciu poznawczym, wymaga samodzielnej budowy odpowiednika obecnego, kształtowanego i docelowego subiektywnego obrazu rzeczywistości.

Jedną z metod jest budowa wyodrębnionych modeli subiektywizmu, które umożliwiają określenie sposobu i zasobów, w oparciu o które obiekt będący przedmiotem ataku informacyjnego kształtuje swój obraz otaczającego go świata.

Analizując rosyjski model operacji wpływu, można zidentyfikować uwzględnianie przez planistów modeli środowiska poznawczego w procesie planowania tych operacji.

Metodyka planowania dezinformacji wymaga bowiem budowy map poznawczych środowiska informacyjnego oraz określenia wzorców subiektywizmu w ujęciu czasu i oczekiwanego efektu operacji.

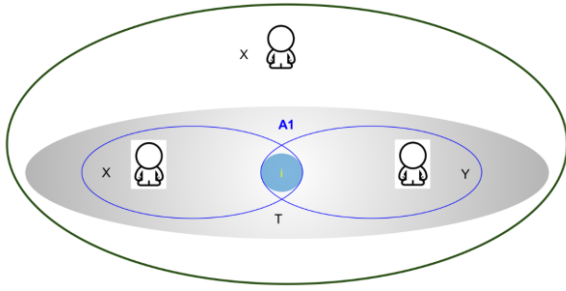

Rys. 1 Model wyjściowy rozpoznania modelu poznawczego obiektów X i Y, gdzie A1 to środowisko informacyjne bezwzględne. T (i) – bodziec, informacja.

Jedną z technik używanych przez rosyjskich planistów są modele refleksyjne. Jednak budowa modelu refleksyjnego nie byłaby możliwa bez budowy modeli subiektywizmu. Modele subiektywizmu umożliwiają określenie sposobu pozyskania danych przez przeciwnika i zdefiniowanie obszaru informacyjnego, który wytwarza lub poprzez który wpływa na proces decyzyjny obiektu atakowanego. W konsekwencji, prowadzenie rozpoznania przy użyciu modeli refleksyjnych pozwala na określenie cech szczególnych przekazu, za pomocą którego obiekt, który ma być adresatem przekazu realizuje proces poznawczy.

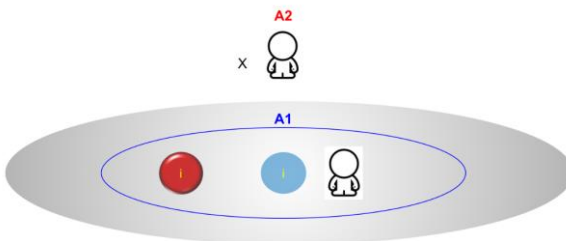
Samodzielne rozwijanie ogólnych modeli kontroli refleksyjnej Władimira Lefewra (i w późniejszym okresie Lepskiego) daje wgląd w złożoność prac nad stworzeniem modelu manipulacji procesem poznawczym człowieka, przy stosowaniu zależności procesu kognitywnego. Wzorce refleksyjne nie mogą funkcjonować bez wzorców subiektywizmu. Podobnie jest z zarządzaniem refleksyjnym, które nie byłoby efektywne bez budowy modeli podrefleksyjnych, a których Rosjanie nie pokazali już publicznie w swoich pracach. Ujęcie ich modeli jako elementu planowania operacji pozwala również wyjaśnić, dlaczego przeciwnik informacyjny może prowadzić komunikację precyzyjnie adresowaną, przy samodzielnie uzyskiwanych danych z rozpoznania i profilowania odbiorców, w tym profilowania przez aktywną komunikację.

Oczywiście należy zastrzec, że proces planowania będzie inny dla grupy obiektów będących celem oddziaływania od operacji wymierzonej w pojedynczego aktora.

Rys. 2 Model wyjściowy rozpoznania modelu poznawczego obiektów X i Y, gdzie A1 to środowisko informacyjne bezwzględne. T (i) – bodziec, informacja. Określenie subiektywnych obrazów bodźca, informacji przez aktora X planującego proces oddziaływania.

Ogólne ujęcie zasad budowy rozpoznania procesu poznawczego i budowa dedykowanego środowiska wynika wprost z założenia, że istotą dezinformacji nie jest posługiwanie się nieprawdziwymi informacjami, a stworzenie warunków korzystnych do uzyskania przez obiekt oddziaływania poglądu, który jest błędny, w pewnym sensie narzucony przez atakującego i zbieżny z jego celami.

Rys. 3 Model wyjściowy zaplanowanego modelu poznawczego obiektu Y, gdzie A1 to środowisko informacyjne narzucone przez kształtowany przez atakującego (X) obszar poznawczy A2, przy użyciu dedykowanego zasobu informacyjnego i (czerwone).

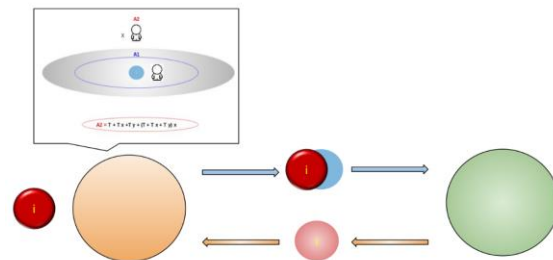
Obrazowanie przez planistów operacji dezinformacji subiektywnych modeli postrzegania wydarzeń zarówno przez obiekt będący celem ataku jak i zasoby własne, umożliwia rozpoczęcie procesu planowania operacji wpływu poprzez budowę dedykowanych środowisk informacyjnych przy użyciu zasobów niezbędnych do realizacji tego celu, tj. obiektów oddziałujących zasobów informacyjnych, przekazów rozumianych jako bodziec występujący w wymiarze fizycznym (w tym informacja) i wirtualnym (w tym obszar informacyjny).

Uzyskane w ten sposób zasoby umożliwiają przeciwnikowi rozpoczęcie procesu wpływu na procesy decyzyjne grup i jednostek.

Między innymi z tego powodu, operacja wpływu jest na ogół utrzymana jako sekwencja bodźców

oddziałujących na percepcję, pamięć, myślenie obiektu oddziaływania przy zachowaniu zasad: ciągłości przekazu, zgodność z obrazem profilowania, indywidualnych wzorców myślenia obiektu, utrzymania zgodności z kontekstem sytuacyjnym, a jeżeli to niemożliwe z powodów obiektywnych, wywołanie kontekstu poprzez prowokację, inspirację, inscenizację.

Wyprowadzenie i utrzymanie operacji dezinformacji, rozpatrywane na potrzeby niniejszej publikacji w ujęciu operowania procesem poznawczym, trwale ingeruje w proces decyzyjny obiektu. Dlaczego?

Rys. 4 Model początkowy procesu rozpoznania i korekt procesu rozpoznania poprzez komunikację na przykładzie skróconego modelu subiektywizmu, gdzie obiekt atakujący (pomarańczowy) rozpoznaje efektywność operacji przy wykorzystaniu spreparowanego zasobu informacyjnego („i” czerwone) do rozpoznania cech subiektywnej reakcji na bodziec, informację, obiektu atakowanego (zielony). Model rozwinięto na podstawie źródła: pt. „Elementy logiki gier refleksyjnych” Władimir Lefewr 1966 r.

Rozwinięcie wzorców refleksyjnych pozwala określić jakie zasoby danych przeciwnik informacyjny chce wytworzyć, aby skutecznie zakłócić proces decyzyjny teraz lub w przyszłości. W efekcie umożliwia zaplanowanie jakie mechanizmy perswazji oraz narzędzia retoryczne przy określonym prawdopodobieństwie zostaną użyte do przeprowadzenia określonej operacji.

Badanie modeli procesu kognitywnego pozwala stwierdzić, że efektywność operacji wpływu jest wprost proporcjonalna do czasu, w którym jest realizowana skrycie, a obiekt oddziaływania nie identyfikuje świadomie tego procesu.

Uzyskanie wiedzy i stan, w którym obiekt oddziaływania jest świadomy faktu, że jest adresatem takiej operacji, nie oznacza, że staje się odporny na jej efekty. Zmianie ulega termin, w którym efektywność wzrasta, a w szczególności dochodzi do wytworzenia warunków dla dysonansu poznawczego. Z perspektywy atakującego oznacza to brak możliwości, bez wprowadzania korekt, osiągnięcia

zamierzonego celu, ale jednocześnie zmienia warunki dokonywania ocen bodźców przez obiekt, co nawet jeżeli nie jest celem właściwym przeciwnika, to wytwarza efekt korzystny dla niego.

Z perspektywy planisty posługującego się modelowaniem kognitywnym, jest to stan operacji, w którym proces planowania wymagałby powtórzenia z uwzględnieniem budowania profilu ze zmiennymi, które częściowo są pochodnymi operacji własnej (dysonans i zasoby informacyjne, które go wywołują w procesie refleksji) oraz zasobami, które wynikają wprost z naturalnego, subiektywnego obrazu bodźca.

Planowanie zatem operacji wpływu przy zastosowaniu modeli kognitywnych polega w praktyce na planowaniu ataku na proces kształtowania poglądu, którego obiekt oddziaływania nie jest świadomy przy wykorzystaniu precyzyjnie wytwarzanych wzorców refleksyjnych. Wzorce refleksyjne to ujęcie ogólne złożonego procesu modelowania procesem refleksji, zachodzącym w umyśle człowieka.

Atak na proces refleksji to wytworzenie w nieświadomości obiektu zasobów danych, które mają stworzyć warunki do kształtowania poglądu czy podejmowania decyzji zgodnej z celem atakującego. Od momentu uzyskania bodźca – informacji, modele kognitywne uwzględniają rozpoznanie w procesie refleksji zgromadzonych zasobów danych, doświadczeń i reprezentacji umysłowych, w oparciu o które następuje proces kształtowania poglądu.

Analiza modeli dezinformacji z perspektywy modeli poznawczych wskazuje zatem, że dezinformacja będzie efektem oddziaływania narzuconego środowiska poznawczego. Dlatego może być realizowana przy użyciu zróżnicowanych przekazów, w tym informacji, które cechuje niejednokrotnie wysoka zbieżność z faktami, a nie wyłącznie informacja nieprawdziwa.